

Spolupráce školního psychologa a školského poradenského pracoviště se školou

Diagnostika školní zralosti

Individualizace vzdělávání

Mgr. Martin Hofman

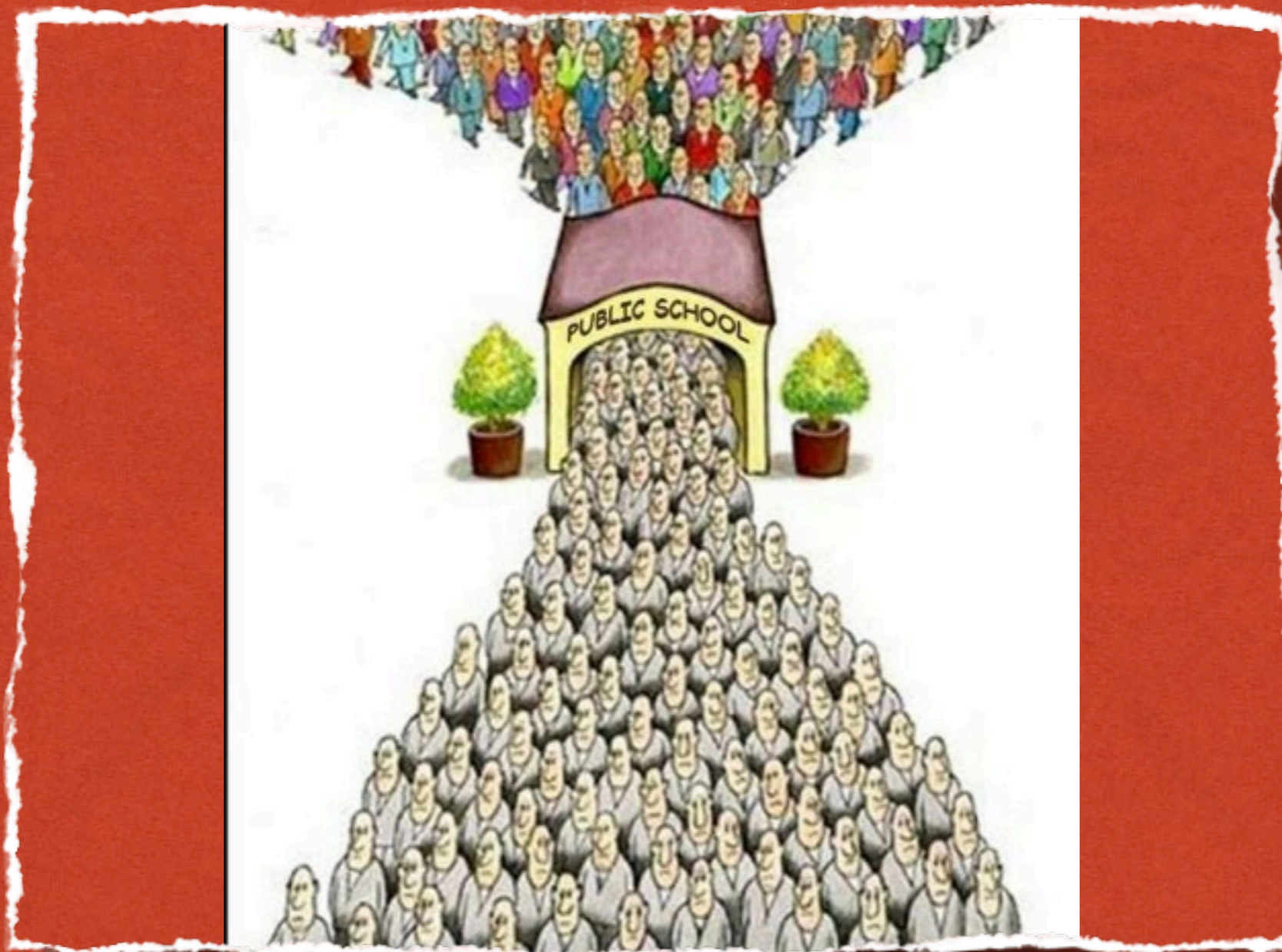
martin.hofman@flow-effect.cz

Katedra primární pedagogiky PdF MU

listopad 2013



VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V ČR ?! :)



MŮŽE, MÁ A PODPORUJE ŠKOLA INDIVIDUALITU?
JAK?

ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVNÍŠTĚ (ŠPP)

- Realizace pedagogicko-psychologického poradenství na škole předpokládá vytvoření **vnitřního systému komunikace ve škole**, na které se bude podílet **ředitel školy ve spolupráci** především s **třídními učiteli**, a dále zejména učitelé volby povolání, učitelé-**metodiky** pro práci s nadanými žáky, případně dalšími pedagogy. (Věstník MŠMT, 2005)
- Školní poradenské pracoviště spadá do oblasti poradenských služeb ve škole. Poradenské služby ve škole jsou obvykle zajišťovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem/školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů školy. (Věstník MŠMT, 2005)

Program pedagogicko-psychologického poradenství (ŠPP) naplňuje především tyto cíle:

- pracovat se všemi subjekty školy a vytvořit tak širokou základnu primární **prevence školní neúspěšnosti a sociálně nežádoucích jevů**,
- sledovat **účinnost preventivních programů** aplikovaných školou a vytvořit **metodické zázemí pro jejich vytváření a realizaci**,
- zavést do školství novou koncepci **kariérového poradenství**,
- připravit podmínky a rozšířit možnosti **integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**,
- vybudovat **příznivé sociální klima** pro integraci kulturních odlišností a přijímání sociálních odlišností na škole,
- posílit **průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem** a vytvořit předpoklady pro jeho snižování,
- prohloubit **včasnou intervenci při aktuálních problémech** u jednotlivých **žáků a třídních kolektivů**,
- poskytovat **metodickou podporu učitelům** při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických aspektů vzdělávání do školních vzdělávacích programů,
- prohloubit a zlepšit **spolupráci a komunikaci mezi školou a rodiči**,
- **integrovat poradenské služby poskytované školou se službami školských poradenských zařízení** (zejm. pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče) a s úřady práce

Struktura kompetencí ŠPP

Výchovná poradkyně	Alena Khazalová	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vedení ŠPP ▪ Kariérové poradenství ▪ Výukové a prospěchové problémy (9.tř. Ilona, 8.tř. Jana, 7.tř. Lenka, 6.tř. Alena) ▪ Integrace – vedení agendy ▪ Záškoláctví – výchovné komise ▪ Komunikace s OSPOD ▪ Zápisy z porad
Výchovná poradkyně	Lenka Mynářová	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výchovné poradenství ▪ Poruchy chování, agrese ▪ Šikana – vyšetřování 2.st. ▪ Metodický seminář Co funguje ▪ Poradenství pro začínající učitele ▪ Posudky, návrhy pro diagnostický ústav ▪ Prevence úrazů
Školní metodička prevence	Ilona Nesňalová	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prevence soc. nežádoucích jevů ▪ Šikana – vyšetřování 2.st. ▪ Schránka důvěry – 2.st.
Školní metodička prevence	Jarmila Lukášová	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prevence soc. nežádoucích jevů ▪ Šikana – vyšetřování 1.st. ▪ Schránka důvěry – 1.st.
Školní metodička prevence 1.st. Uprkova	Irena Košutová	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prevence soc. nežádoucích jevů ▪ Šikana – vyšetřování 1.st. U ▪ vzdělávací a výchovné problémy, integrace žáků s SPU Uprkova, ▪ integrace nadaných žáků na 1.st. na HN i U. ▪ Schránka důvěry – Uprkova. ▪ Komunikace s OSPOD za Uprkova
Školní psycholog	Martin Hofman	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Krizová intervence ▪ PPP, sebepoškozování, psychické problémy ▪ Skupinové rozvojové programy <p>Dále ve spolupráci s VP a ŠMP:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ID konzultace se žáky a rodiči ▪ Preventivní a intervenční práce se třídami ▪ Metodická podpora učitelů ▪ Kariérové poradenství ▪ Pelíšky
Ředitelka školy	Ivana Melichárková	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Archivace dokumentace z vyšetřování ▪ Schválení navržených kázeňských opatření po vyšetření šikany ▪ Jmenuje vedoucího ŠPP i další funkce ▪ Participace na procesu rozhodování ŠPP ▪ Zajištění kontaktu mezi vedením školy a ŠPP

DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI

- Diagnostika školní zralosti spadá do pedagogicko – psychologické diagnostiky, je v kompetenci školských poradenských zařízení, především pedagogicko - psychologických poraden, u dětí se zdravotním postižením v kompetenci speciálně pedagogického centra.
- Diagnostika školní zralosti se zaměřuje na tyto oblasti :
 1. Tělesná zralost
 2. Rozumová zralost
 3. Citová zralost
 4. Sociální zralost

FYZICKÁ ZRALOST

- V této oblasti se zaměřujeme na posouzení z hlediska vývoje tělesných proporcí dítěte, a to na výšku a tělesnou hmotnost dítěte, což ovšem není průkazným ukazatelem zralosti dítěte především vzhledem k současnému urychlenému růstu dětí. Zpravidla se ovšem hovoří o průměru pro šestileté dítě, který činí 22 kg tělesná hmotnost a 120 cm tělesná výška.
- „S proměnou tělesné stavby úzce souvisí změny v ovládnutí těla. Celkově špatně koordinované a neekonomické pohyby malého dítěte se začínají kolem šesti let zřetelně měnit. Dítě lépe šetří silami, je schopnější i drobných a přesnějších pohybů (nezbytných při psaní), lépe koordinuje i volní pohyby. Také jeho mimika se stává koordinovanější.“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 110 - 111)
- V oblasti tělesné zralosti je důležitý stav zubů, kdy dochází k započatí výměny druhé dentice. Dalším prvkem pro posouzení tělesné zralosti je dosažení tzv. filipínské míry, což znamená, že si dítě jednou rukou dosáhne přes vzpřímenou hlavu na ušní boltec na druhé straně.

ROZUMOVÁ A EMOČNÍ ZRALOST

Podle Přinosilové (2007) je rozumová zralost charakterizována diferencovaným vnímáním, dostatečnou koncentrací pozornosti, schopností analytického myšlení, přiměřenou úrovní paměti (rozvíjí se mechanická i logická paměť), rozvojem senzomotorických dovedností, dítě ovládá hovorovou řeč, disponuje všeobecnými vědomostmi a orientuje se v životním prostředí, preferuje cílené zaměstnávání.

Citovou neboli emoční zralostí dítěte rozumíme stabilitu emočních reakcí, způsobilost dítěte korigovat a ovládat své emoce. S emoční zralostí souvisí také školní práce, která je založena zejména na motivaci dítěte, koncentraci pozornosti, dostatečné míře sebehodnocení a sebevědomí. U dítěte je nutno vysledovat, zda nepodléhá úzkosti, obavám či strachu z neúspěchu.

SOCIÁLNÍ ZRALOST

Rodina jako doposud hlavní socializační činitel, ustupuje do pozadí a dítě se stává členem nové sociální skupiny, přijímá nové role a respektuje cizí autoritu.

Dítě navštěvující mateřskou školu si tyto kompetence postupně osvojuje v průběhu předškolního věku a při nástupu školní docházky si je dítě dále prohlubuje a přirozeně na ně navazuje.

Při vstupu do školy je zapotřebí zvážit, zda u dítěte nadále nepřetrvává zvýšená závislost na rodině, zda se bude schopno začlenit do skupiny dětí ve třídě a orientovat se v nejrůznějších sociálních situacích, a to samozřejmě adekvátně svému věku.

Kern – Jiráskův test školní zralosti

- Zaměřuje se zejména na úroveň jemné motoriky a senzomotorickou koordinaci. Lze jej aplikovat u dětí skupinově, ale i individuálně. Dítěti je předložen formulář s jednotlivými subtesty, které plní po předchozí instrukci tužkou č. 2.

Jiráskova úprava Kernova testu obsahuje z původních šesti tyto tři úkoly:

1. kresba mužské postavy
2. napodobení psacího písma
3. obkreslení skupiny teček

Ad 1) Na základě ztvárnění mužské postavy lze u dítěte určit vývojovou úroveň kresby. Dítě zralé kreslí syntetickou (obrysovou) kresbu a postihne v ní kromě nejdůležitějších částí těla jako je hlava, trup a končetiny také jejich proporce a detaily (krk, vlasy, uši, oči, ústa, nos, na končetinách je správný počet prstů, mužská postava je zahalena oblečením).

Ad 2) U zralého dítěte se v tomto subtestu jedná o čitelné napodobení předlohy. Jednotlivá slova věty se blíží velikosti slov předlohy, jsou zhruba ve vodorovné linii stejně jako na předloze nebo se výrazně neodchylují. V posledním slově dítě napíše tečku nad i a celou větu pak zakončuje tečkou.

Ad 3) V tomto subtestu se jedná opět o napodobení předlohy, dítě kreslí skupinu 10 teček. Pozornost zde zaměřujeme na správné umístění jednotlivých bodů do řádku i do sloupce a jejich rovnoběžnost s předlohou. Zmenšení oproti předloze je přípustné, ovšem zvětšení o více než polovinu ne.

„Úkoly „napodobení písma“ a „obkreslení teček“ reprezentují v testu úkol v pravém slova smyslu. Dítě v nich musí vyvinout úsilí, přimět se vůlí ke splnění instrukce v málo přitažlivém úkolu a vydržet potřebnou dobu u této činnosti, což je důležitý předpoklad pro zapojení do školního vyučování.“ (Jirásek, 1992, s. 8)

V průběhu testu je dítě pozorně sledováno. Na základě tohoto pozorování lze dále vysledovat vyhraněnost laterality dítěte, kvalitu úchopu psacího náčiní, přítlak napodložku, zda udržuje zrakový kontakt s předlohou, kvalitu jeho koncentrace pozornosti.

Edfeldtův Reverzní test

Tento test patří mezi globální screeningové metody, u nás se využívá zhruba od 2. poloviny 20. století. Na základě výsledků v tomto testu lze předpovědět, zda dítě bude mít ve škole problémy zejména v oblasti čtení, ale lze na jeho základě také odhalit zrakové problémy dítěte.

Dítěti jsou předloženy dvojice obrázků, které jsou stejné, zrcadlově obrácené či v detailech odlišné. Dítě má za úkol na základě zrakového vnímání určit, zda se dvojice obrázků liší. Tento test se doporučuje aplikovat zhruba dva měsíce před zahájením školní docházky.

Test obkreslování od Z. Matějčka a M. Vágnerové

Tento test vznikl koncem 50. let 20. století, je zaměřen na diagnostiku školní zralosti, specifických poruch učení a při diagnostice následků poškození mozku. Zaměřuje se na oblast grafomotoriky a kvality senzomotorické koordinace. Lze jej aplikovat individuálně i skupinově.

Dítěti jsou předkládány kartičky s obrázky geometrických plošných i prostorových tvarů a figur. Úkolem dítěte je na základě percepce tento obrázek napodobit.

ÚKOLY

- jak konkrétně může učitel individualizovat výuku?

ZDROJE A DOPORUČENÁ LITERATURA

DITTRICH, P. Pedagogicko-psychologická diagnostika. Jinočany: H&H, 1992, 106 s. ISBN 80-8546-769-0

JIRÁSEK, J. Orientační test školní zralosti: příručka. Bratislava: Psychodiagnostika, 1992, 17 s.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing, 1998, 343 s. ISBN 80-7169-195-X

MONATOVÁ, L. Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí. Brno: Paido, 2000. 92 s. ISBN 80-85931-86-9

PŘINOSILOVÁ, D. Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido, 2007, 178 s. ISBN 97-880-7315-142-3

PŘINOSILOVÁ, D. Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky a její využití v praxi speciální pedagogiky. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 89 s. ISBN 80-210-3354-1

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.. Dostupný z WWW < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani> >

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie, dětství, dospělost a stáří. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-717-830-80